

**Complex project extra-container-  
behandelingscapaciteit havengebied  
Antwerpen**

**Conclusie-  
verslag  
(ontwerp)** **Actorenoverleg alternatievenonderzoeksnota CP ECA**

vergaderdatum **14 december 2016**

voorzitter Freddy Aerts Dep. MOW Afd. Maritieme Toegang,  
voorzitter task force CP ECA  
verslaggever Jan Baelus OMGEVING

aanwezig

Aerts Michel .....	Electrabel Kerncentrale Doel
Baetens Johan .....	Natuurpunt Wase Linkerscheldeoever
Bernaers Greet .....	Havenbedrijf Antwerpen
Blomme Jan .....	Gewestelijk havencommissaris
Bluekens Kristin .....	Tractebel
Bollen Bart .....	Departement Landbouw en Visserij
Bonneux Bert .....	Tractebel
Bruyninckx Eddy .....	Havenbedrijf Antwerpen
Casier Bart .....	Interwaas
Cloet Bieke .....	Tractebel
Coeck Chris .....	Havenbedrijf Antwerpen
Coppens Sofie .....	Alfaport Voka - Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland
Couderé Koen .....	Kenter
Creve Jan .....	Doel2020
De Bock Hans .....	Gemeente Beveren
de Jongh Annelies .....	Hamburg Sud
De Ruytter Francis .....	Antwerp Terminal Services
De Vriendt Johan .....	Erfgoedgemeenschap Doel & Polder
Deckers Peter .....	Maatschappij Linkerscheldeoever
Degeest Johan .....	Fluxys
Deneweth Conny .....	DenS Communicatie
Devos Kristof .....	Departement MOW - Maritieme Toegang
D'hoine André.....	Milieuraad Stabroek
Dumez Jan .....	Tractebel
Dupon Kurt .....	Katoen Natie
Eloot Katrien .....	Waterbouwkundig Laboratorium
Filibert Tony.....	DP World
Goeminne Koen.....	Departement MOW - Bemiddeling
Goris Maarten .....	Departement MOW - Ontwikkeling Havengebied Antwerpen
Gregoir Tim .....	Departement MOW - Maritieme Toegang
Ibens Willy .....	Natuurpunt Antwerpen Noord vzxw
Janssen Guido .....	Vlaamse Milieumaatschappij
Klap Vincent .....	Provincie Zeeland
Loyen Reginald .....	Departement MOW - Projectdirecteur CP ECA

---

	Maes René .....	Natuurpunt Wase Linkerscheldeoever
	Malcorps Denis .....	Doel2020
	Martens Dries .....	Natuurpunt Antwerpen Noord vzw
	Milo Nico .....	Mobiliteitsraad van Vlaanderen (MORA)
	Nelen Paul.....	Maatschappij Linkerscheldeoever
	Noppe Jan .....	Gemeentebestuur Beveren
	Pattyn Anouk .....	Departement MOW - Bemiddelaar
	Phernambucq Anja .....	Rijkswaterstaat Zee en Delta
	Reyn Edmond .....	Reyn & Partners BVBA
	Sauvage Dieter .....	Departement MOW
	Spanoghe Geert .....	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
	Tuerlinckx Kurt .....	Havenbedrijf Antwerpen
	Van Aken Eliene .....	Alfaport Voka - Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland
	Van Broeck Gunther .....	Departement LNE - afd. Lucht, Hinder, Risicobeheer, Milieu & Gezondheid
	Van de Putte Peter .....	Maatschappij Linkerscheldeoever
	Van Gindertaelen David .....	Elia
	Van Kogelenberg Manu .....	Milieuraad Zwijndrecht
	van Mol Bart .....	Havenbedrijf Antwerpen
	Van Olmen Mira .....	Onroerend Erfgoed
	Van Reusel Joris .....	KULeuven
	van Wijk Tom .....	PSA Antwerp
	Vandamme Manu .....	Havenbedrijf Antwerpen
	Vanfraechem Stephan .....	Alfaport Voka - Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland
	Van Ombergen Michel .....	Departement Landbouw en Visserij
	Vercauteren Matthias .....	Boerenbond
	Verhaegen Katelijne .....	Kenter
	Waterschoot Brian .....	De Derde Generatie
	Wauters Ewald .....	Tractebel
	Wijnekus Joost .....	Rijkswaterstaat Zee en Delta
Afwezig met kennisgeving	Cathy Berx.....	Provinciebestuur Antwerpen
	De Bondt Bert.....	Team Complexe Projecten
	Dooms Michaël .....	VUB
	Frans Rik.....	Gemeente Stabroek
	Goutvrind Rebecca.....	Dep. LNE - Afdeling Milieuvergunningen - buitendienst Oost-Vlaanderen
	Haezendonck Elvira .....	VUB
	Hemelaer Jan .....	Vlaamse overheid
	Poirier Eric .....	Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust - Loodswezen
	Theunissen Ann.....	Dienst Mer
	Van Bockstal Dirk .....	Afdeling Vastgoedtransacties
	Van Damme Ann .....	Gemeente Zwijndrecht
	Vergult Pieter.....	Dep. LNE - Afdeling Milieuvergunningen - buitendienst Antwerpen
	Verbeke Alain .....	ECSA - VUB
	Vermeulen Peter.....	Ringland/Stramien
	Straten generaal Ademloos	

---

## 1. Opening en toelichting

Freddy Aerts heet de aanwezigen welkom, licht kort de historiek, het opzet en het belang van deze bijeenkomst toe en overloopt de bouwstenen en alternatieven die in de alternatievenonderzoeksnota (AON) zijn beschreven (zie presentatie in bijlage). Er wordt in dit kader ook gewezen op de recente beslissing van het Havenbedrijf in verband met nieuwe containeroverslagactiviteiten ter hoogte van het Delwaidedok (de wereld staat niet stil). Manu Vandamme en de (MER)-deskundigen van de diverse disciplines lichten achtereenvolgens de scope en de onderzoeksaanpak van de voorziene deelonderzoeken (nautisch, operationaliteit, water, geluid, licht, fauna en flora, landschap, mens | ruimte, mobiliteit, externe veiligheid, MKBA) toe (zie zelfde presentatie in bijlage).

## 2. Bespreking en vragen

- Op vraag van Johan De Vriendt hoe het te rijmen valt dat in de Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse (MKBA) alles, ook het erfgoed, in geldwaarden zal worden uitgedrukt en het MER-onderzoek voor erfgoed louter kwalitatief zal zijn, geeft Ewald Wauters aan dat er, naar analogie met natuur, methodes bestaan om erfgoedwaarden in geld uit te drukken. Of en hoe dit aspect in de MKBA zal toegepast worden zal bekeken worden met de MKBA-deskundigen. Freddy Aerts geeft voor deze vraag, en in het algemeen voor alle vragen met suggesties naar het onderzoek, mee dat deze best ook schriftelijk of per mail worden ingediend. De overwegingsnota die na de publieke raadpleging wordt opgemaakt, zal op al die gegeven schriftelijke opmerkingen en suggesties antwoord geven.
- Voor Jan Creve is de termijn van één maand voor de publieksraadpleging (te) kort voor niet-professionelen en wordt deze best verlengd; hij vraagt ook of het mogelijk is externe deskundigen in te schakelen, bijvoorbeeld naar analogie met de workshops met bedrijven die wel in de aanpak zijn voorzien. Freddy Aerts geeft hierop aan dat we al een langere inspraakperiode toestaan dan decretaal bepaald en dat wanneer schriftelijke geformuleerde suggesties niet zouden worden weerhouden, dit op gemotiveerde wijze zal gebeuren in het overwegingsdocument. Naast het genoemde overleg met economische actoren is er ook zoals beloofd ook een workshop geweest met alle andere actoren (vertegenwoordigers van lokale besturen, middenveldorganisaties, administraties, actiegroepen, ...).
- Op de vraag of er een tijdschema is voor dit werk, geeft Freddy Aerts aan dat voor deze fase van het complex project voorzien is dat het afrondende voorkeursbesluit uiterlijk begin 2018 kan worden genomen. Om een vlot proces en een maximaal gedragen oplossing te bekomen wordt deze keer de procedure van de complexe projecten gevolgd.
- Op vraag van Hans De Bock hoe de twee GRUP's (die geheel of gedeeltelijk dreigen vernietigd te worden) zullen worden meegenomen in de referentiesituatie voor dit complex project en of er daarvoor met varianten wordt gewerkt, geeft

Freddy Aerts aan dat het complex project zich aanpast aan de toestand van de dag.

- Op vraag van Greet Bernaers waarom er voor twee disciplines (landschap en mens | ruimte) naar een vroegere referentiesituatie wordt teruggegaan, lichten Koen Couderé en Bieke Cloet toe dat voor die twee disciplines twee referentiesituaties, ook een vroegere, worden gehanteerd om de evoluties van de voorbije jaren te kunnen uitzuiveren en de verschillende alternatieven evenwaardig te kunnen beoordelen. Freddy Aerts onderstreept dat dit de juiste aanpak is om bijvoorbeeld de ingrepen die reeds zijn gebeurd ter voorbereiding van Saeftinghedok fase 1 te kunnen uitfilteren. Op vraag van Greet Bernaers waarom dan 1998 als datum voor die vroegere situatie wordt genomen, geeft Freddy Aerts aan dat inderdaad pas in 2002, 2003 de eerste beslissingen over een mogelijk Saeftinghedok zijn genomen; de meest relevante datum zal worden gezocht en in de overwegingsnota opgenomen.
- Op vraag van Brian Waterschoot of de effecten voor fauna en flora ook grensoverschrijdend worden onderzocht, zeker wat betreft de verdieping aan Europaterminal, geeft Freddy Aerts aan dat de impact van die lokale verdieping beperkt zal zijn, dat die wordt onderzocht en dat de Nederlandse partners indien zij dat willen op de onderzoeksresultaten kunnen reageren.
- Peter Deckers stelt voor dat in de discipline mens | ruimte ook het wonen en de woon-werkrelaties aan bod komen omdat deze door de nabijheid ook baten geven die mee verrekend kunnen worden. Koen Couderé geeft hierop aan dat dit reeds in de discipline mobiliteit en in de MKBA aan bod komt.
- Peter Van de Putte stelt dat het derde doel uit de regeringsbeslissing, de industrieontwikkeling, in het verhaal weinig aan bod komt. Koen Couderé geeft aan dat de doelstelling vooral op logistiek is gericht, maar dat er wel mogelijkheid is industrie mee te onderzoeken; alleen is dat een heel ruime waaier, met heel uiteenlopende effecten. Freddy Aerts vraagt te verduidelijken welk soort industrie wordt gedacht. Peter Van de Putte verwijst hiervoor naar de aflijning die in het MKBA-onderzoek voor Ontwikkelingszone Saeftinghe is gebeurd.
- Vincent Klap merkt op dat de nautische haalbaarheid focust op optimale benutting van de terminals en die lijkt niet echt beperkingen te geven, maar de rivierzijde en de capaciteit van de Schelde dient eveneens bekeken. En daarover loopt thans grensoverschrijdend een grote capaciteitsstudie. Freddy Aerts geeft aan dat die studie nog meerdere jaren zal duren en dat daarop in dit onderzoek dat in april, mei afgerond moet zijn niet kan gewacht worden. De nautische deelstudie, die zoals Manu Vandamme tijdens zijn toelichting aangegeven had niet onderscheidend is tussen de alternatieven, zou wel een beeld moeten geven of het mogelijk is dat het gewenste aantal containerschepen in de haven van Antwerpen kan geraken. Eddy Bruyninckx vult aan dat de vraag is of er fysieke aanpassingen aan drempels in de rivier nodig zijn om het nodige 'nautisch comfort' te kunnen realiseren.
- Willy Ibens merkt op dat het GRUP voor Rechterscheldeoever is goedgekeurd en dat daar in een aantal alternatieven, bijvoorbeeld aan Galgenschoor, terug van wordt afgeweken. Freddy Aerts antwoordt dat de afwijking in het onderzoek mee op haar effecten zal bekeken worden.

- Voor Guido Janssen dient de structuur van de waterlopen, in het bijzonder voor de Schelde, als onderzoekstopic in de discipline water meegenomen. Koen Couderé bevestigt dat dit er nu niet in zit, omdat dit met de toetsende instanties zo is afgesproken, maar dat het voor de Schelde wel aan bod komt in de discipline fauna en flora vanuit het aspect ruimtebeslag en versnippering (van onder andere slikken en schorren). Hij geeft aan dat de structuur van de Schelde als waterloop ruimer zou kunnen worden benaderd in functie van de kaderrichtlijn water, voor zover dit op strategisch niveau blijft. Die benadering is voor Guido Janssen in orde.
- Joris Van Reusel vindt het zeer goed dat de gebruikskwaliteit van de ruimte mee onderzocht zal worden, maar hoort geen betrokkenheid van architectuurdeskundigen in het onderzoek die dit op wetenschappelijk manier zouden kunnen doen, bijvoorbeeld voor het beoordelen van de kwaliteit van inkijk en uitzichten. Ewald Wauters geeft aan dat er architecten in het team zitten en dat er op dit strategisch niveau nog weinig zicht is op de concrete ontwikkeling die er precies zal komen; de beoordeling daarvan zal later, in het project-MER, moeten gebeuren, net zoals dat voor het aspect landschapsbeleving ook het geval zal zijn. Bieke Cloet vult aan dat de evaluatie in de discipline mens - ruimte zo objectief mogelijk zal gebeuren: is er sprake van inkijk of uitzicht of niet? En niet: hoe wordt die inkijk of dat uitzicht beleefd. Suggesties om dit aspect op strategisch niveau te onderzoeken kunnen steeds ingesproken worden.
- Voor Jan Creve onderstreept voorgaande vraag de noodzaak om externe deskundigen uit de academische wereld te kunnen inschakelen. Freddy Aerts geeft aan dat maximaal experts zullen worden betrokken want de Vlaamse overheid heeft er alle baat bij tot een goed onderbouwd en niet aanvechtbaar onderzoek te komen. Hij herhaalt ook zijn oproep om alle nuttige suggesties ook schriftelijk of per mail in te dienen.
- Op vraag van wat er precies onder 'strategisch niveau' wordt verstaan, geef Koen Couderé aan dat de nadruk daarbij ligt op het maken van een strategische keuze en het vergelijken van alternatieven en dus minder op het detail. De mate van detail wordt sterk bepaald door de beschikbaarheid van gegevens. Wel zullen belangrijke effecten die voor alle / de meeste alternatieven dezelfde zijn en dus niet onderscheiden, toch worden meegenomen en desnoods verder onderzocht om te zien of er aan die belangrijke effecten iets kan worden gedaan.
- Kurt Dupon vraagt in hoeverre de realisatie van de Oosterweelverbinding gelinkt is aan de alternatieven, want sommige alternatieven zullen sneller gerealiseerd zijn dan die verbinding. Hierop dankt Freddy Aerts de vraagsteller voor zijn bekommernis voor een snelle realisatie van de Oosterweelverbinding en geeft hij aan dat de timing van Oosterweel (met volgend jaar de aannemersbevraging) spoort met die van het complex project. De Vlaamse Regering zet op beide in.
- Guido Janssen wijst er op dat bij grondwater saliniteit terecht als criterium is voorzien, maar de andere aspecten van de grondwaterkwaliteit niet, terwijl dat bij het kruisen van de Schelde (tussen de twee onderscheiden watersystemen van Linker- en Rechterscheldeoever) wel van belang is; de effecten op de grondwaterkwaliteit kunnen verschillen en onderscheidend werken. Koen Couderé geeft aan dat dat criterium er niet in zit omdat de activiteiten waarover het gaat op alle te onderzoeken plaatsen dezelfde zijn in aard en oppervlakte. Daarenboven zijn er onvoldoende gegevens om een goed beeld te geven van de

eventuele grondwaterpollutie. Eventueel kan wel een uitspraak gedaan worden ten aanzien van de relatieve kwetsbaarheid van de betrokken grondwatersystemen (Polders en Kempisch systeem).

- Greet Bernaers stelt vast dat 1, 3 en 6 dB(A) bij geluid als criterium zijn genomen, maar vraagt zich af of dat niet sterk afhangt van het huidige geluidsniveau en relatief moet bekeken worden. Koen Couderé licht toe dat die scores een tussenstap zijn in de beoordeling en als basis dienen voor een kwalitatieve uitspraak waarbij de MER-deskundige met die actuele geluidsbelasting rekening houdt.
- Sofie Coppens vraagt zich af waarom bij externe veiligheid de transporten over weg en spoor mee onderzocht worden, terwijl die buiten de Seveso-regelgeving vallen. Bert Bonneux geeft aan dat die zijn meegenomen omdat daar toch vragen over zullen komen. Freddy Aerts vult aan dat, ook al zou de gebruikte methodiek een overschatting van de risico's geven, dit dan voor alle alternatieven het geval zal zijn en dus relatief wel bruikbaar. Bert Bonneux meldt dat de precieze methodiek nog vast te leggen is. Freddy Aerts stelt voor de vraagsteller mee als expert bij dit deelonderzoek te betrekken.
- Brian Waterschoot wijst er op dat bij meerdere criteria de beoordeling gewicht krijgt door de nabije bewoning in rekening te brengen en vraagt hoe men dat ziet: gaat het om het aantal huidige bewoners of het aantal mensen dat er kan wonen? Koen Couderé antwoordt dat er niet gekeken wordt naar het huidige aantal bewoners maar naar het aantal huizen (niet in detail, maar in grote categorieën: “één of enkele” of “veel”), en dat dit dus vooral een kwalitatieve afweging is. Op vraag van Brian Waterschoot of de gesloopte woningen dan ook worden meegenomen, want hun sloop vertekent het beeld, geeft Koen Couderé aan dat er eventueel met twee referentiesituaties zou kunnen worden gewerkt, met en zonder gesloopte woningen.

Verder zijn er geen vragen meer.

### **3. Verdere stappen**

Freddy Aerts overloopt de volgende stappen. Hij onderstreept dat opmerkingen en suggesties bij het onderzoeksvoorstel zoals beschreven in de AON nog tot 18/1/17 schriftelijk of per mail kunnen worden ingediend op de adressen in de presentatie.

Hij dankt de aanwezigen voor hun interessante bijdragen en nodigt hen uit voor de infomarkt die aansluitend start.

+